

I

Hoewel we pas net aan de klim zijn begonnen, heeft de duisternis ons al ingehaald. Het maanlicht blijft achter de bladeren haken en dus zoeken we op de tast onze weg naar boven. We trekken ons omhoog aan de wortels die dwars over het pad lopen, glijden uit over de gladde, door de rivier geslepen stenen. Vijf kinderen, op de grens van jeugd en volwassenheid, in korte broeken en verschoten t-shirts, roodbruine korsten van de zon op hun schouders.

In het bos hangt de scherpe geur van het speeksel waarmee egels zich insmeren, iets tussen peterselie en geitenkeutels in. Niemand weet waarom ze dat doen. Is het een verdedigingstactiek? Parfum voor de paringstijd? We horen de egels ritselen in de droge blarenhopen onder de struiken. Het zijn toch wel egels?

‘Misschien een everzwijn,’ fluistert Marc.

We hebben geen zaklantaarn en kunnen amper een hand voor ogen zien, laat staan egels van everzwijnen onderscheiden. We zijn zomaar vertrokken, kochten wat blikjes bier en cola bij Le Saloon en gingen op pad. Een van ons stelde het die avond voor, op de quasinonchalante toon die we de hele zomer al oefenen: ‘Zullen we gewoon helemaal naar boven klimmen?’

Al onze zinnen beginnen met ‘zullen we gewoon?’, want tegen de avond overvalt ons een zucht naar spanning, een bijna fysiek hunkeren naar avontuur, alsof ons

lichaam niet alleen drank en voedsel, maar ook uitdaging, risico en gevaar behoeft. We worden opgehitst door een verlangen naar meer, naar iets vreemds dat ons misschien terug kan geven wat ons de afgelopen jaren door de vingers glipte: de zin in het spel en het gemak waarmee het gespeeld wordt; de stok die vanzelf een zwaard, wichelroede of hengel wordt, een donker bospad het woongebied van onzichtbare wezens.

Van de ene op de andere dag hielden we op met indi-aantje of verstoppertje spelen en werden we uit de tover-kring van onze kinderlijke verbeelding gestoten. Voortaan moesten we elders onderdak zien te vinden. In de choreo-grafie van het schoolplein bijvoorbeeld, waar we steeds nieuwe poses en omtrekkende bewegingen uitproberen, maar vooral in de muziek die onze nederlagen van klan-ken voorziet en ons af en toe een paar woorden cadeau doet – *so lonely* – waarin we ons menen te herkennen.

Het valt niet mee om de almaar groeiende afstand tot de wereld te overbruggen. We denken er ook niet veel over na, maar wel zijn we ervan overtuigd dat dit verlies alleen gecompenseerd kan worden als we een grens of een verbod overschrijden. Dat is een zekerheid die we allemaal delen. En die we later ook weer kwijt zullen raken, maar nu nog niet. Nu staan we te trappelen op de rand van het nest en schudden we de wetten, bevelen en reprimandes van ons af. We zijn klaar voor de sprong en besluiten zonder voor-behoud. Dit is niet de leeftijd om te twijfelen.

Het is hoogzomer en de nacht is zwart en warm als het gesmolten asfalt waar onze slippers aan blijven plakken. Het donker deert ons niet. We voelen geen angst of gevaar, maar geven slechts gehoor aan de uitdaging van de nacht. Tussen de boomtoppen klinkt de alarmroep van de bosuil, gevolgd door het geratel van de nachtzwaluw, die zijn rol-

lende Franse 'r' nog eens oefent. De cicaden zagen luidruchtig de bomen in tweeën. Soms zwijgen ze plotseling. Dan houdt het bos, net als wij, even de adem in.

We klimmen hoger en hoger de steile berghelling op, glijden uit op onze afgetrapte slippers. We grijpen ons vast aan elkaar, aan een voet of een voorbijschietende elleboog, en zweten van inspanning. Af en toe strijkt er een vleugje koelte van de rivier langs onze blote benen. De geur van het water is heel vertrouwd: mossig en fris. Onze zintuigen staan op scherp, we lachen om elke boodschap die ze doorseinen: krakende takken, het ritselend wegglijpen van een slang, het ploffen van stenen in het zwarte, olieachtige water beneden.

Het laatste stuk klauteren we, onze handen maaiend door de droge aarde. Hoe hoger we komen en hoe verder we de bomen achter ons laten, hoe scherper het smalle pad tussen de doornige struiken voor ons oplicht. We zijn er bijna. De zandkleurige bogen van de brug tekenen zich af in het maanlicht. We klimmen nog enkele meters verder en staan dan voor de bovenste verdieping van de hoogste brug die de Romeinen ooit bouwden.

Al drie zomers zwemmen we eronderdoor, voelen we hoe het water daar ineens veel koeler wordt. We trappelen in de draaikolken onder de brug en kijken omhoog naar de immense bogen die het gewicht van duizenden stenen dragen. We zijn minuscule vlekjes die liggen te spartelen in de stroom van de tijd.

Soms doet de brug pijn aan onze ogen, als de zon hem op het hoogste punt van de dag van alle kanten belicht. Toen we hem voor het eerst zagen, konden we amper geloven dat hij echt was, zo perfect lagen de bogen op elkaar gestapeld, zo hoog torende hij boven ons uit, als een flatgebouw van twintig etages. Maar de brug is echt, onwaarschijnlijk

echt, en zo indrukwekkend dat hij niet zonder de hulp van een paar Romeinse goden kan zijn ontstaan.

We staan nu vlak voor de hoogste en smalste bogengalerij, die zich rechts van ons nog dieper in de bergflank boort. Pas nu zien we de beschadigingen. Sommige stenen van de bogen zijn eruit gevallen, een deel van de overkapping van het aquaduct ontbreekt, hier en daar heeft de tijd een flinke hap uit de muren genomen. Rondom de brug ruist het verleden, maar ook zijn keerzijde: gestaag toeneemend verval, de prijs van de vergetelheid.

We aarzelen voor het eerst. De brug is te groots, te overweldigend; het is een reus die ligt te slapen in het nachtsille landschap. Maar Marc aarzelt niet. Hij gaat voorop, want hij kent de weg, hij is hier geboren. Ik kruip als eerste achter hem aan door een gat in de muur, schaaf mijn elleboog, maar houd mijn blik strak op Marc gericht. De anderen volgen en zo lopen we achter elkaar door de smalle watertunnel.

Het is koel en vochtig tussen de muren van het aquaduct, ook al stroomt er al eeuwen geen water meer door. Af en toe gaan we op onze tenen staan en gluren over het muurtje naar de heuvelrug die schuin afloopt naar de rivier. We zoeken steun bij de richels tussen de stenen en klimmen een voor een langs het muurtje omhoog op het platte, amper anderhalve meter brede dak. Daar gaan we zitten, met z'n vijven op een rij, het tasje met de blikjes bier tussen ons in, terwijl de maan bezorgd toekijkt.

De hoogte jaagt ons geen angst aan. We tellen geen meters, geen afstanden, geen minuten. De bergen, de rivier, alles ligt stil en onbeweeglijk voor ons. We kijken omhoog naar de allesomvattende koepel, die donkere met warme lucht gevulde bel die sterren over ons uitstrooit. Onze voeten bungelen achteloos boven de diepte.

Een van ons verliest bijna zijn slipper, maar weet hem nog net op tijd binnen te halen. De door de zon gestoofde dekstenen gloeien onder onze benen. Beneden stroomt de rivier tussen de rotsen, maar we horen hem niet, we zitten te hoog om de geluiden van het dal te kunnen opvangen. We schieten plukjes verdroogd mos naar beneden en drinken van het lauwe bier. Marc steekt een Gitane op. De zwarte tabaksrook kringelt om onze hoofden.

Iemand wijst naar de hoge rots waar we overdag vanaf duiken, de een strak gestrekt, de ander met rommelige benen. We kennen elke plek in het water en weten de rotspunten te vermijden. We kennen ook de Franse waaghalzen, die niet vanaf de rots maar vanaf de brug duiken, voor een weddenschap of soms voor erger. We zagen de zwaartekracht zijn werk doen, hoorden het ruisen van de snelheid waarmee het lichaam naar beneden viel. We zagen van dichtbij de kleuren die de klap op het lichaam had achtergelaten, een landkaart van blauwe en paarse vlekken. We voelden de spanning en hoorden de angstkreten in de kelen van de toeschouwers vonken. We zagen de gendarmes het levenloze lichaam uit het water vissen en liepen weg.

We keerden ons van het noodlot af met een enkele draai van onze schouders.

Aan het begin van de zomer is het water nog vreemd en fris en zijn de oevers groen en onbezoedeld. Zes weken later heeft de rivier geen geheimen meer voor ons. We leven elke zomer in het water, dat onze verbrande schouders verkoelt en onze lome lichamen lichter maakt. We zwemmen van oever naar oever, dobberen eindeloos ver op onze luchtbedden langs de jungle van onze dagdromen en zien hoe de ijsvogel vlak voor ons over het water scheert.

We zwemmen naast ringslangen, hun kleine kopjes nerveus spiedend over het water. We lezen de kalkwitte lijnen die de zakkende rivier op de rots achterlaat, het is onze kalender. Als de lijnen een hand breed zijn, moeten we weer gaan, altijd met spijt, altijd met een brandend gevoel van gemis op de plakkende achterbank van de Ford Taunus, stil weggedoken achter onze nog klamme zwemhanddoeken die we tussen de ramen hebben geklemd om het afscheid van de Midi, van de zon, van de zomer niet te hoeven meemaken.

Het is een oefening voor later. Heel ons leven blijven we afscheid nemen, eerst van onze jeugd en het spel van de verbeelding, dan van onze dromen, ons geloof en ons vertrouwen, ja zelfs van onze overmoed en diepste overtuigingen. We verliezen vrienden, geliefden, ouders en kinderen, het is allemaal even onvermijdelijk. Maar het begint met het afscheid nemen van onszelf in een wereld die ons vanzelfsprekend omarmt. We werken hard om onze weemoed te bezweren, soms schreeuwen we en soms doen we er het zwijgen toe, maar allemaal strekken we op een gegeven moment onze armen uit naar dit zelf dat ooit zo moeiteloos naar de overkant zwom. Toen de wereld nog rond en niet vierkant was en we er gewoon in doken in plaats van ons iedere keer opnieuw aan de scherpe zijden ervan te stoten.

Parijs, de eerste dagen van maart. De bomen langs de avenue Parmentier staken hun kale, zwart glimmende takken omhoog door de laaghangende wolken, de voetgangers hielden hun hoofd juist naar beneden gericht, om de vele plassen op straat te vermijden. Ella lette niet op de mensen noch op de bomen of het rode voetgangerslicht. Ze stak in gedachten verzonken tussen de dubbele rijen voortkruipende auto's de weg over.

Een scooter moest vol op de rem gaan staan, zwenkte naar rechts en wist haar nog net te ontwijken. Ze keek even verbaasd op naar zijn capriolen. De auto's stopten luid claxonnerend om haar door te laten. Als er geen vaart gemaakt kon worden, dan maar lawaai.

Boos, maar ook een beetje nieuwsgierig, bogen sommige bestuurders zich naar voren, naar die lange, slanke vrouw met die bos rode krullen boven de kraag van haar zwarte regenjas. Ze zagen hoe ze over de regenplassen sprong en ongeschonden de overkant bereikte.

Ella stapte de kiosk van Fouad binnen. Zijn uitgesproken meningen over de politiek, de globalisering of de kleur van haar haren – 'u draagt vuur op uw hoofd, madame' – rolden als harde knikkers over de toonbank, maar hij liet ze altijd vergezeld gaan van een grap of een brede grijns. Die ochtend niet.

'Natuurlijk ben ik tegen de aanslagen!' Fouad legde met

zo'n harde klap het wisselgeld voor haar neer, dat Ella achteruitdeinsde. 'Maar ik ben ook tegen illegale huiszoekingen.'

Ze mompelde iets instemmends en pakte een *Libération* uit de krantenbak. Het was wel vroeg voor een politieke discussie, ze had nog niet eens ontbeten.

'Vannacht hebben ze het huis van mijn neef in de rue Moret overhoopgehaald. Hij heeft nog nooit iemand iets gedaan, maar toch kwamen ze zonder huiszoekingsbevel binnenvallen.'

Fouad slaakte een diepe zucht. 'Vier kleine kinderen! Allemaal wakker en bang en huilen natuurlijk, zelfs zijn vrouw en schoonmoeder werden van hun bed gelicht. Het is de tweede keer al dit jaar, midden in de nacht!'

Ella zocht naar een paar opbeurende woorden. Ze kende Fouad sinds hij twintig jaar geleden de kiosk had overgenomen. Het afgelopen jaar was zijn korte, zwart krullende haar grijs geworden en er lag een ongezonde gele waas over zijn wangen.

'Vorige week is de noodtoestand opnieuw verlengd. En dus kan de politie ongestoord haar gang blijven gaan. Nog minder rechten voor ons, nog meer macht voor de politie.'

Er kwam een nieuwe klant naast Ella staan. Hij droeg een chique grijze regenjas en hield een telefoon aan zijn oor geklemd, rode shawl losjes over zijn schouder. Ze schatte hem een jaar of vijftig. Een knap, maar ook heel vlak gezicht, vond Ella, als een overhemd dat net gestreken is.

De man pakte het extreemrechtse weekblad *Minute* van de stapel.

'De mensen vertrouwen elkaar niet meer,' zei Fouad.

'Nee,' antwoordde Ella gelaten, 'ze zijn bang en in de war.'

De man pakte zijn portemonnee uit de binnenzak van

zijn jas en Ella zette een stapje opzij om hem te laten betalen. Ze wierp een blik op de voorkant van haar eigen krant: *Overstroomt Parijs!* stond er in vette letters onder een fotomontage van een half ondergelopen Eiffeltoren.

De man legde zwijgend een biljet van tien euro neer.

'Maar waarom praten ze niet meer? Ze lopen de hele dag maar zwijgend aan elkaar voorbij. Dat is het probleem, begrijpt u? Wij praten toch ook?'

Dat was waar. Fouad was zelfs de enige met wie Ella sinds haar aankomst in Parijs had gesproken.

'Zo moeilijk is dat toch niet? Goedemorgen, hoe gaat het met u? Wat een slecht weer! Alles goed met de kinderen?'

Ella keek naar de man naast haar, die onverstoorbaar de berichten op zijn telefoon stond te lezen.

'Maar nee. Ze leggen zonder een woord te zeggen het geld voor me neer, en draaien zich zwijgend weer om.'

Het was krap in de kiosk. Aan weerszijden stonden de bakken met kranten en de uitpuilende rekken met tijdschriften, daartussenin de plastic dozen met paraplu's, souvenirs en petten met *I love Paris*. Op het dak roffelde de regen. De vochtige lucht versterkte de geur van het krantenpapier en Ella moest aan de kelder in haar oma's huis denken, met de hoge stapels beschimmeld papier naast de oude drukpers.

Eindelijk keek de man op naar Fouad. 'Kan ik misschien betalen?' Hij wees ongeduldig naar het briefje van tien euro en wapperde met zijn weekblad, als om de verschuldigde som van zijn koopwaar nog eens duidelijk te maken.

Fouad bestudeerde het biljet van tien euro en keek de man peinzend aan. Toen tuitte hij zijn lippen en schudde langzaam zijn hoofd.

‘Hoezo niet?’ vroeg de man geërgerd.

Fouad zuchtte. ‘Ik kan het niet aannemen.’

‘Daar ligt het geld,’ zei de man. Hij knikte nogmaals naar het biljet.

‘U krijgt hem van mij cadeau,’ zei Fouad.

De man trok zijn wenkbrauwen op en keek vervolgens Ella argwanend aan, alsof hij vermoedde dat zij ook in het complot zat. Toen wees hij nogmaals resoluut naar het biljet voor hem.

‘Geen sprake van. Heeft u het wisselgeld voor mij?’

Fouad sperde zijn ogen wijd open.

‘Ik hoef geen geld hiervoor, u krijgt hem van mij.’

‘Wat is dit voor flauwekul?’ zei de man met meer stemverheffing. Zijn neusvleugels trilden. ‘Ik wil gewoon betalen.’

‘Het spijt me.’ Fouad hief zijn handen verontschuldigend omhoog. ‘Dat zal niet gaan vandaag.’

De man griste het biljet van de toonbank en smeed zijn weekblad weer terug in de bak. ‘Wat een idioot,’ mompelde hij, terwijl hij de kiosk uit beende. Fouad sloeg met zijn hand op de kassa. ‘Ziet u? Ze willen zelfs geen cadeautje van me aannemen!’

Er kwam een oude dame binnengeschuifeld. Haar lichtblauwe ogen schoten nieuwsgierig van de een naar de ander. Ze hield een plastic boodschappentas tegen haar borst gedrukt. Ella kwam haar wel vaker tegen in de buurt. Ze woonde in een portierswoning aan de avenue de la République, met een tiental zwerfkatten om zich heen. Of misschien waren het er inmiddels wel twintig. De burens klaagden over de stank.

‘U liet mij anders wel betalen,’ zei Ella.

‘Ja, maar u zegt mij ook altijd vriendelijk gedag.’

Ze draaide zich lachend om en stak bij wijze van groet de krant omhoog.

'Wat is er allemaal voor grappigs vandaag, Fouad?' hoorde ze de vrouw vragen. 'Vertel op, wat is er voor leuks gebeurd? Ik ben blij dat ik je weer eens zie lachen.'

Op het verwarmde terras van Les Anémones bestelde Ella een café au lait en sloeg de krant open. Sinds ze in Parijs was aangekomen was het nog geen dag droog geweest. Het leek een ironische kwinkslag van de goden om het uitgerekend in de stad waar het klimaatakkoord was opgesteld onophoudelijk te laten regenen. Hoewel de aanwezigen bij de ondertekening elkaar snikkend van vreugde in de armen waren gevallen, werd de kern van het probleem, de onbeperkte economische groei, niet onderkend. Als de regering geen verregaande maatregelen nam, voorspelde de schrijver van het hoofdartikel, zouden de komende decennia grote delen van Parijs onder water komen te staan.

Het beeld van de half ondergelopen Eiffeltoren moest de laatste klimaatsceptici over de streep trekken, maar Ella vreesde dat zelfs een alles overspoelende zondvloed hen nog niet zou overtuigen. Al die warmtelampen op de Parijse terrassen hielpen natuurlijk ook niet. Ze bladerde verder door de krant en pas nu viel haar blik op de datum, 2 maart. Er was, op één dag na, een half jaar verstreken sinds haar vader was overleden.

Ze doopte haar croissant in de koffie en keek naar een jonge vrouw die voor de ingang van Metro Parmentier met kokette gebaren de druppels van haar jas sloeg. Altijd elegant blijven, ook in barre weersomstandigheden.

Ze viste een pakje sigaretten uit haar tas. De spannin-

gen rond haar vaders sterfbed waren zo hoog opgelopen dat ze na al die jaren weer was gaan roken. Ze stak een sigaret aan en keek naar het waterballet op straat. Ze was niet bij haar vaders overlijden geweest. Ze had geen afscheid van hem kunnen nemen, omdat haar moeder vergeten was haar op te bellen. Later zei ze dat Ella onbereikbaar was, omdat ze 'in het buitenland' zat. Dat was op zich een terechte constatering, ze was ook toen in Parijs, maar wel met een telefoon op zak en op nog geen vier uur reizen met de trein.

Na haar laatste bezoek aan haar vader in het ziekenhuis, was ze naar Parijs gegaan, waar ze zoals elk jaar een kunstreis zou begeleiden. De situatie van haar vader was ernstig maar stabiel, had de dienstdoende zaalarts haar verzekerd, hij verwachtte niet dat daar op korte termijn verandering in zou optreden.

Haar vader was echter de dag na haar vertrek onrustig geworden; zo onrustig dat haar familie besloot hem domicum te laten toedienen. Ella wilde net aan haar rondleiding door Beaubourg beginnen toen ze door Tobias werd gebeld.

'Weet je wel wat er aan de hand is?' vroeg haar zoon, met een rare kreukel in zijn stem.

'Nee, wat dan?' vroeg ze een beetje gehaast vanwege de cursisten die om haar heen stonden. 'Is er iets met opa?'

'Ze hebben hem een of ander middel gegeven,' zei Tobias. 'Je moet echt meteen naar huis komen.'

'Een kalmeringsmiddel?'

'Ik weet het niet precies. Oma zegt dat hij niet meer wakker zal worden.'

Ella geloofde niet wat haar zoon haar vertelde. Ze probeerde hem gerust te stellen en liep van de groep cursisten weg om het ziekenhuis te bellen. De verpleegster onderbrak met zachte stem haar relaas. Ze vertelde dat haar va-

der zojuist, nog geen minuut geleden, was overleden.

‘Gecondoleerd, mevrouw Theisseling,’ fluisterde ze door de telefoon. Nee, er was niemand van de familie aanwezig. Ze waren naar huis gegaan om uit te rusten. Het was veel sneller gegaan dan verwacht.

Het geluid van het verkeer drong amper meer tot haar door. Haar vader moest hebben gemerkt dat er niemand aan zijn bed zat, zelfs toen hij niet meer bij bewustzijn was. Hij had alleen de oversteek moeten maken. Ze wist niet of hij zich tot zijn laatste snik had verzet of zich toch nog had kunnen verzoenen met zijn einde. Ze vreesde het eerste, want hij kende weinig vrede, niet tijdens zijn leven, en waarschijnlijk ook niet tijdens zijn dood.

Ze begreep niet waarom haar moeder haar niet had gebeld. Of haar broer. Er stonden die middag geen gemiste oproepen op haar telefoon. Ze had de eerste trein kunnen nemen en er al een paar uur later kunnen zijn. Nu was er geen mogelijkheid geweest voor het wisselen van een laatste woord of blik met haar vader. Zijn dood was er niet alleen heel onwerkelijk door geworden, maar kon ook niet meer in iets anders – een verzoenende nabijheid of laatste oprisping van tederheid – omgezet worden.

Haar ogen gleden langs de dakkapellen van de *chambres de bonnes*, waar de zinken platen moeiteloos overgingen in het grijs van de wolken. Dolende wolken, die aan de parade van schoorstenen en tv-antennes voorbijtrokken, zwanger van nog meer regen.

Het was haar laatste dag in Parijs. Straks zou ze naar de historische archieven van de stad gaan, een bezoek dat ze tot het laatste moment had uitgesteld. Daarvoor ging ze bij het graf van Laurent op Père-Lachaise kijken, zoals ze Anne had beloofd.